

Coordonator:
Prof. univ. dr. habil.
Veronica Laura Demenescu

PETRUȚA-MARIA MĂNIUȚ COROIU

GENURILE CONCERTANTE ÎN ARTA MUZICALĂ CULTĂ

Editura **Eurostampa**
Timișoara, 2021

CUPRINS

1. DEFINIRE, TERMINOLOGIE...	9
2. ISTORICUL GENULUI (EVOLUȚIE)...	11
3. CLASIFICAREA CONCERTELOR DUPĂ INSTRUMENTUL SOLIST	18
4. CLASIFICAREA CONCERTULUI DUPĂ TIPURILE DE INTERPREȚI	25
5. CONCERTUL INSTRUMENTAL ÎN EPOCA CLASICĂ	39
6. CONCERTUL ÎN ROMANTISMUL MUZICAL	75
7. CONCERTUL ÎN SECOLUL 20	116

1. DEFINIRE, TERMINOLOGIE

Concertul este o „lucrare instrumentală care presupune contrastul între ansamblul orchestral și un mic grup instrumental solist (sau un solist), sau între diferite grupuri instrumentale ale orchestrei”¹.

Termenul latin *concertare* a dat naștere termenului modern, cu semnificația *A DEZBATE, A DISPUTA, A CONLUCRA*. Termenul italian *concertare* se situează în aceeași arie semantică: *A FI DE ACORD, A COLABORA*.

Concertul a fost stimulat (și a stimulat, la rândul său) de dezvoltarea construcției de instrumente, de amplificarea tehnicilor componistice și interpretative specifice, de consolidarea unei dimensiuni expresive de înaltă calitate, de

¹ Hutchings, A., *New Grove's Dictionary for music and musicians*, electronic edition, Concerto.

dezvoltarea unor noi moduri de a articula formele muzicale.

Au apărut noi instrumente care au fost puse în valoare prin acest repertoriu, făcând diferența între virtuoz (o specie din ce în ce mai prețuită de public) și muzicianul de orchestră.

Concertul a contribuit și la dezvoltarea unui tip de limbaj muzical specific viitoarei simfonii clasice.

2. ISTORICUL GENULUI (EVOLUȚIE)

Secolul 16:

În această perioadă distingem în cadrul genului diferite lucrări, care includeau inițial voci, apoi și voci și instrumente.

Prima mărturie a genului este un un concerto di voci in musica - Roma, 1519, pentru ansamblu de voci.

Prima mărturie vical-instrumentală a genului este un *intermedio* din timpul ceremoniilor de nuntă ale lui Francesco de' Medici (1565): 'Muzica era *concertată* de mai multe instrumente'

Treptat, termenul *concertato* devine asimilat cu *acompaniat*, iar finalul secolului 16 aduce mărturia celui mai timpuriu exemplu al unei lucrări intitulate concerto: Concerti ale lui Andrea și Giovanni Gabrieli².

² Keefe, Simon (ed.), *The Cambridge Companion to the CONCERTO*, Cambridge University Press, 2005, p. XII.

Secolul 17:

Termenii ANSAMBLU, ORCHESTRĂ au început să fie folosiți pe scară largă, așa cum regăsim în lucrările lui Michael Praetorius (*Syntagma musicum*, 1618).

Așadar, cronologia secolului merge de la **100 concerti ecclesiastici** de **L. G. Viadana** și **H. Schutz** (numite, în acest caz, ***Kleine geistliche Konzerte pentru voci și orchestra*** - 1665), la sonatele pentru trompete și instrumente de coarde de la jumătatea veacului, la concertele lui **G. Torelli**, **G. L. Gregori** și **G. Torelli** (***Concerti musicali***) - din ultima decadă.

Secolul 18:

În secolul 18, simfonia concertantă tinde să înlocuiască concertul, promovând - ambele - intens forma de sonată (care stă la baza construcției lor).

Încă de la începutul veacului 18 domina concertul pentru un solist și orchestră de coarde (mai cu seamă dacă în ipostaza solistică se afla vioara, violoncelul, flautul sau oboiul). Telemann a promovat însă și viola - caz singular! - în ipostază solistică.

Concertul clasic provine din genul de concerto grosso, care propmova un grup solistic alcătuit din 3-6 instrumentiști cu funcție solistică, acompaniați de continuo și de orchestră (de coarde, inițial).

Printre primii compozitori care au realizat trecerea de la concertul baroc la cel clasic (solistic) sunt A. Vivaldi și J. S. Bach (concertele brandenburgice nr. 3 și 6, Concertul italian pentru clavicembal).

Secvențele tutti erau de tip ritornello (refren), iar secvențele solo erau construite ca episoade (elemente interpuse).

„În Italia se regăsea acel tip de concerto a quattro (concerto ripieno), o reminiscență a concerto grosso (fiind o combinație de dezvoltare tematică, limbaj contrapunctic și funcții solistice)”³.

Cronologia secolului care însumează dezvoltarea matură a Barocului și apogeul Clasicismului traversează astfel timpul prin intermediul capodoperelor sale⁴:

a. prima jumătate a secolului 18

-1700: **Tomaso Albinoni, *Sinfonie e concerti a cinque op. 2* (1700), *Concerti a cinque, Concertos***

³ Talbot, M., *New Grove's Dictionary for music and musicians*, electronic edition, Concerto.

⁴ Keefe, Simon (ed.), *The Cambridge Companion to the CONCERTO*, Cambridge University Press, 2005, p. XIII-XVI.

-1710–35: **G. P. Telemann, *Concerte* pentru flaut (recorder), vioară, oboi, violă**

-1710: **G. Torelli, B. Marcello, *Concerte***

-1711: **A. Vivaldi, *L'estro armónico op. 3, Concerte (La stravaganza) op. 4* (1716), *Le quattro stagioni* (din ciclul intitulat *Il cimento dell'armonia e dell'inventione op. 8*, 1725)**

-1712: **A. Corelli, *Concertos op. 6***

-1717–23: **J. S. Bach, *Concerte pentru vioară, pentru 2 viori, Concertele brandenburgice* (1721), *Concertul în stil Italian pentru clavicin* (1735), *concerte pentru 1, 2, 3 sau 4 clavecine***

-1730: **G. Tartini, F. Geminiani, *Concerte***

-1734: **G. F. Handel, *Concerte pentru orgă op. 4* și *op. 7, Concerto a due cori* (pentru două grupuri instrumentale)**

-1740: **J. M. Leclair, J. A. Hasse, *Concerte***

-1740–62: **C. Ph. E. Bach, *Concerte***